

УДК 321.01(477)

М. І. Гурик
кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри філософії та політології
Тернопільського національного економічного університету

ДЕКОМУНІЗАЦІЯ ЯК ШЛЯХ ПОВУДОВИ УКРАЇНОЦЕНТРИСТСЬКОЇ МОДЕЛІ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ

Людські спільноти мають здатність колективно пам'ятати минуле. Історична пам'ять є складним, до кінця нерозпізнаним соціокультурним феноменом, дослідження якого можна зарахувати до найактуальніших проблем сучасної політичної науки. У контексті теорії націй і націоналізму історична пам'ять трактується як основоположний чинник становлення сучасних держав-націй, оскільки саме вона формує фундамент ідентичності, наділяє національні спільноти почуттям культурної винятковості та спільності історичної долі.

Стан і перспективи становлення історичної пам'яті українців є критично важливими для подальшого розвитку нашої нації, для її демократичного європейського майбутнього. Руйнування імперсько-радянських стереотипів у колективних уявленнях про минуле, подолання дуалізму історичної пам'яті українців, націоналізація історичного спадщини – необхідна умова успішної побудови української національної держави.

Дослідження історичної пам'яті та її впливу на формування національної свідомості викликали інтерес як в українських, так і в зарубіжних науковців. Зокрема, у ХХ столітті бере початок теорія історичної пам'яті, засновником якої вважається французький соціолог Моріс Хальбвак. Розкриттю окремих аспектів проблеми присвячені праці Т. Адорно, Ф. Йейтс, П. Нора, Я. Ассмана, П. Коннертона. Тема формування історичної пам'яті актуалізується та перебуває в полі досліджень сучасних українських науковців і представників закордонних українознавчих центрів, таких як Я. Грицак, Л. Зашкільняк, Ю. Шаповал, Ю. Зерній, А. Киридон, І. Гирич, В. Масненко, В. Артюх, О. Смоляр, О. Удод, Л. Нагорна та ін. Проте проблема декомунізації історичної пам'яті української нації ще не отримала достатнього розкриття в працях вітчизняних науковців.

Мета статті полягає в дослідженні сутності й основних напрямів декомунізації історичної пам'яті українського народу та її впливу на формування україноцентристської моделі історичної пам'яті.

Наукові розвідки у сфері історичної пам'яті сконцентровані передусім навколо кількох засадничих питань. Найголовнішим серед них є дефініювання поняття «історична пам'ять». На нашу думку, **історична пам'ять** – складова суспільної свідомості й компонент соціальної пам'яті, яка становить комплекс знань про історичні факти і процеси, що відображають життєвий досвід етнічної групи, нації, народу чи держави загалом. Водночас історична пам'ять є духовним конструктом суспільної групи, що включає культурну спадщину, стереотипи, традиції, міфи, символічно-образну систему спільноти, ретранслюючи пізнавальні орієнтації минулого народу, відображає його спільні інтереси, ідеали і світобачення.

Історична пам'ять як складний феномен виконує важливі соціальні **функції**: інтеграції, мобілізації, легітимізації, соціалізації, солідаризації, національної безпеки. Зокрема, Д. Александер вважає функцію солідаризації нації основним чинником націєтворення. Джерела національної солідарності він шукає в історичному минулому: «... солідарність стає фундаментальною, оскільки кожна нація має зрештою починатися історично» [3, с. 201].

Проблема збереження й відтворення історичної пам'яті постає особливо гостро в посттоталітарних суспільствах, які перенесли колективну історичну травму, перебуваючи в стані колоніальної залежності. «Усесвітній триумф пам'яті», за визначенням французького дослідника П'єра Нора, зумовлює значний інтерес до питань національної історії та є глобальним феноменом, що впливає на всі сфери суспільного життя [10]. Подолання постколоніального синдрому є

особливо актуальним і для українського суспільства. Українці прагнуть досягнути свій історичний досвід, створити об'єктивний історичний наратив, що є необхідною умовою формування ідентичності.

Трагедії, які переніс український народ у минулому столітті під час перебування України в складі кривавої «тюрми народів» СРСР, спричинили появу негативних явищ у структурі історичної пам'яті: історичної травми, історичної амнезії, квазіісторичної пам'яті, фобій, історичних міфологем, відчуття історичної кривди та безвиході, як наслідок, історичної шизофренії, що виявляється в існуванні суперечливих моделей історичної пам'яті. Як зазначає дослідник Ю. Римаренко, підміна пам'яті – це чи не найбільший злочин тоталітарного режиму [12, с. 105].

Аналіз тоталітарного суспільства дає підставу стверджувати, що важлива частина пам'яттєвих смислів, які сприяють формуванню нації й національної держави, витісняється у сферу забороненого, тобто у сферу замовчування та перекручування історичних фактів. Як наслідок, кожне залежне суспільство, українське зокрема, зіштовхнулось із негативним явищем колективної травми, яка, на думку Л. Нагорної, «залишає на колії історії сліди незагнєнного. На історичній колії часового порядку вона викарбовує розломи й розриви» [9, с. 128].

Вплив історичних травм згубно відобразився на історичній свідомості українців, що спричинило амбівалентність історичної пам'яті та появу кількох моделей ідентичності. Зокрема, В. Артюх виокремлює три типи історичної пам'яті в сучасній Україні: українську, російську й радянську [1]. Варто зазначити, що між цими моделями пам'яті існують нездоланні розбіжності, проте російська та радянська моделі є близькими за своїми сутнісними рисами. Формування української моделі пам'яті ускладнюється розмитістю національної ідентичності й руйнуванням досвіду передачі пам'яті поколінням як на колективному, так і на індивідуальному рівні.

Останні опитування, проведені Фондом «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучерова з 25 грудня 2014 р. по 15 січня 2015 р. в межах проекту «Започаткування національного діалогу в Україні», підтверджують той факт, що в більшості регіонів України ще функціонує подвійна культурна (українська й російська) ідентифікація, у частині – подвійна державна ідентифікація. Так, згідно з опитуваннями, українську державу вважають близькою 95% опитаних (для 73% громадян українська держава є дуже близькою), а українська мова та культура так само близька для 95% населення (для 71% вона є дуже близькою), тоді як із російською державою відчують близькість 57% (і тільки для 23% вона є дуже близькою), а з російською мовою й культурою 67% (для 29% вона є дуже близькою). Розглядаючи державну та культурну ідентифікацію громадян різних регіонів України, варто зазначити, що українську державу вважають своєю (близькою) 100% жителів Галичини (із них 92% – дуже близькою), 99% – Волині (із них 77,5% – дуже близькою), 99% – Буковини й Закарпаття (із них 85% – дуже близькою), 96% – Поділля (із них 88% – дуже близькою), 93% – Центру (із них 75% – дуже близькою), 93% – Полісся (із них 78% – дуже близькою), 96% – Нижнього Подніпров'я (із них 80% – дуже близькою), 96% м. Києва (із них 74% – дуже близькою), 99% Причорномор'я (із них 63% – дуже близькою), 91% – Слобожанщини (але тільки 48% – дуже близькою) та 88% – Донбасу (49% – дуже близькою). Складніша ситуація з ідентифікацією з російською державою в регіонах України, адже на Донбасі з нею ідентифікують себе 95% громадян (із них для 53% вона дуже близька), у Нижньому Подніпр'ї –

73,5% (для 32% вона дуже близька), у Причорномор'ї 73,5% (для 27% вона дуже близька), на Слобожанщині – 56% (для 13% вона дуже близька). Навіть на Південному Заході, Поділлі, Поліссі та м. Києві російська держава близька для майже половини громадян (хоча дуже близька для 13–25%), незважаючи на рік україно-російського воєнного протистояння. Російська держава є чужою тільки для більшості громадян Галичини (74%) та Волині (56%) [11]. Як бачимо, подвійна ідентифікація громадян є характерною для більшості регіонів України, що вказує на амбівалентність історичної пам'яті, спричинену тривалим періодом бездержавності й перманентним знищенням української нації тоталітарними режимами іноземних держав.

Існування суперечливих моделей історичної пам'яті відображається й у ставленні українців до знакових історичних подій, які відбулись в історії України. Зокрема, це стосується розпаду СРСР, Майдану 2013–2014 рр. та Угоди про асоціацію з ЄС 2014 р., тобто сучасних історичних подій. Так, у розпад СРСР позитивно сприймає більшість регіонів (найбільше в Галичині – 88%), але в трьох регіонах негативних оцінок більше, ніж позитивних (Донбас – 70% проти 12%, Слобожанщина – 52% проти 31%, Подніпров'я – 49% проти 39%). До Майдану 2013–2014 рр. позитивно ставляться в більшості регіонах (від 94% на Галичині до 51% в Причорномор'ї), але в тих самих трьох південно-східних регіонах (Донбас – 69% проти 12%, Слобожанщина – 55% проти 36%, та Нижнє Подніпров'я – 47% проти 44%) переважають негативні оцінки. Щодо Угоди про асоціацію з ЄС також позитивні оцінки переважають у більшості регіонів (від 94,5% на Галичині до 51% в Причорномор'ї), але у двох регіонах (Донбас – 69% проти 18% та Слобожанщина – 41% проти 34%) переважають негативні оцінки цієї події [11].

Вищезазначене підтверджує слухність слів І. Симоненко про те, що «головна проблема криється у наявності справжнього розколу історичної пам'яті громадянського суспільства, котрий ділить країну не на Схід – Захід, україномовну – російськомовну, а на дві ідеологічно протилежні моделі ідентичності – національно-демократичну і постколоніально-радянську» [13, с. 24].

Викликає оптимізм те, що 67,5% українців вважають себе передусім громадянами України. Підґрунтям для формування єдиної української моделі історичної пам'яті є чинники, які названі як кроки до примирення, а саме: перемога у війні (36%), реальна боротьба з корупцією (35%), покращення соціально-економічного стану в країні (34%). Також більшість українців (57%) вважають, що владі варто проводити активну державну політику з примирення.

Процес творення нових пам'яттєвих смислів в умовах перехідного суспільства є необхідною умовою подолання дуалізму історичної пам'яті українців і їх примирення. У цьому сенсі державна політична пам'яті має бути зорієнтована на руйнацію тоталітарних установок і стереотипів, формування об'єднавчої системи цінностей. За визначенням А. Киридон, посттоталітарна пам'яті базується на актуалізації «репресованої пам'яті», «пригадуванні» забутих імен, подій і дат, «реабілітації пам'яті» [7, с. 112]. Цілеспрямована державна політика пам'яті здатна сприяти реінтерпретації історичних подій і їх репрезентації в нових культурних формах: монументах, меморіалах, ландшафтах, музеях, архівах, кіно, різних жанрах усних історій і біографічних конструкціях.

Революція Гідності й війна з Росією зумовили зростання національного патріотизму, що виявився в захисті власної землі від агресора, сплеску інтересу українців до науково обґрунтованої історії та прагненні позбутись комуністичного минулого. Сучасна політична еліта, яка прийшла до влади на революційній хвилі, значною мірою розуміє, що консолідація суспільства навколо єдиних цілей можлива лише за умови подолання дуалізму в оцінюванні історичних подій, а отже, створення нової моделі історичної пам'яті, яка сформує спільний історичний наратив народу. Незважаючи на уявну спонтанність і еволюційність процесів формування історичних наративів, у сучасних умовах держава, ви-

користовуючи засоби політики та управління, є впливовим суб'єктом формування національної пам'яті. Така діяльність органів влади в політичному й науковому дискурсах отримала усталену назву «державна політика пам'яті», яка є сукупністю офіційних репрезентацій історичного минулого, комеморативних стратегій і практик (формату вшанування), орієнтованих на формування історичної пам'яті національної спільноти. В інституційному, тобто державному, вимірі політика пам'яті трансформується під впливом зміни ідеології, політичного режиму, а це впливає на вписування індивідуальної пам'яті в матрицю інституційну (державну). Як зазначає А. Коник, «політика пам'яті» означає здійснення владною верхівкою чи домінуючою елітою контролю над конструюванням знань про минуле, який досягається через інтерпретацію історії, організацію масової історичної освіти (через держзамовлення на підручники, у яких викладено офіційний курс історії), організацію музейної й архівної бази, монументальну пропаганду, комеморативну практику, форми міфологізації (відзначення державних свят, символіка, меморіали), топоніміку (перейменування назв вулиць, населених пунктів), ЗМІ тощо [8, с. 158]. Очевидно, що всі ці практики активно застосовуються сьогодні в Україні.

Особливу активну позицію у сфері історичної пам'яті й політики пам'яті в сучасній Україні відстоює Український інститут національної пам'яті (далі – УІНП) як центральний орган виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері відновлення та збереження національної пам'яті українського народу. Потрібно зазначити, що основними завданнями УІНП є подолання тоталітарного минулого (десоветизація), відкриття й популяризація української історії, фіксація в національній пам'яті новітніх подій – Майдану та війни з Росією. За відносно короткий час науковцями УІНП було реалізовано низку важливих проектів, що спрямовані на прощання українців із комуністичним минулим і конструювання нового проукраїнського світобачення в контексті європейської історії. Зокрема, УІНП спільно з громадськістю підготували основні тези 4 законів про декомунізацію, які були прийняті 09 квітня 2015 р. Верховною Радою України, про заборону пропаганди комуністичного та нацистського режимів, щодо відкриття архівів КДБ, ушанування борців на волю України у ХХ ст., увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні. Реалізація цих законів включає важливі напрями, що охоплюють таке: відкриття радянських архівів спецслужб, оцінювання російської агресії в 1917–1920 рр. і визнання правонаступності державницької традиції в Україні, усунення радянських кліше з пам'яті про Другу світову війну, засудження тоталітарних режимів і заборона їх пропаганди. Так, історик і голова УІНП В. Вятрович під час голосування за закони слушно зазначив: «Засудити злочини – це не питання помсти, це питання справедливості. Тому європейські країни, які пережили тоталітаризм, прийняли закони, якими ствердили: новопостала держава зобов'язується ніколи не повторити тоталітарні практики...» [4].

Декомунізація України передбачає здійснення таких вагомих кроків, як перейменування 240 населених пунктів і вулиць, які були названі на честь комуністичних діячів. Зокрема, у Києві за два роки було перейменовано 25 вулиць. Зміна назв вулиць у руслі модерної комеморативної практики забезпечує, по-перше, зв'язок між поколіннями українців, а по-друге, дає змогу послідовно сформувати україноцентричну модель історичної пам'яті, очищену від імперської та особливо радянської історичної спадщини.

Історична пам'яті у посттоталітарному суспільстві має здійснюватись за допомогою цілеспрямованих дій, послідовних комеморативних практик у руслі загальнодержавної політики пам'яті. Їх можуть здійснювати індивідууми й соціальні групи, виходячи з їхньої соціальної ролі і статусу. Проте головними суб'єктами політики пам'яті є державні інституції, політичні партії та громадські організації. Згідно з твердженням В. Вятровича, основними складовими політики національної пам'яті є створення концепції підручкової історії України, «місце пам'яті» (пам'ятників,

музеїв, заповідників, меморіалів та топоніміки), розробка календаря історичних дат [4].

Власне, у межах реалізації декомунізаційного пакета законів було встановлено календар пам'ятних дат, спрямованих на вшанування жертв тоталітарних режимів і примирення суспільства. Зокрема, 8 травня проголошено Днем пам'яті та примирення, 18 травня – Днем боротьби за права кримськотатарського народу, 3 неділю травня – Днем пам'яті жертв політичних репресій, 23 серпня – Європейським днем пам'яті жертв комуністичного та нацистського тоталітарних режимів, 4 неділю листопада – Днем пам'яті жертв Голодомору. Ці дати мають об'єднати суспільство навколо спільних трагедій з метою їх неповторення в майбутньому.

Одним із найбільших здобутків модерної політики пам'яті стало переосмислення Другої світової війни й запровадження нових комеморативних практик. Мова йде про відзначення 8 травня як Дня пам'яті та примирення, про відмову від радянської патетики. Зокрема, у межах національного діалогу й з метою формування спільного бачення подій Другої світової війни в контексті загальносвітової та європейської історії в Україні було започатковане відзначення Дня пам'яті та примирення 8 травня 2015 р. Із цього приводу у Верховній Раді України відбулося урочисте засідання з нагоди 70-ї річниці перемоги над нацизмом у Європі й завершення Другої світової війни. Так, уперше в історії під куполом парламенту зібралися ветерани Другої світової війни, які воювали в лавах Червоної армії та виборювали свободу України в загонах УПА. Знаменно, що значну частину депутатської зали зайняли воїни АТО, які сьогодні відстоюють нашу незалежність зі зброєю в руках на Донбасі. Ця подія вперше з часів відновлення незалежності України стала символом єднання українців і показала спадкоємний зв'язок між усіма поколіннями борців за волю нашої держави. Цілеспрямовану актуалізацію пам'яті навколо символів (бастіонів) пам'яті дослідник П. Нора вважає найефективнішим інструментом її відтворення, збереження та ретрансляції: «... спонтанної пам'яті немає, а значить – треба створювати архіви, потрібно відзначати річниці, організувати святкування, проголошувати надгробні промови...» [10]. Воля до незалежності стала тим своєрідним бастіоном української історичної пам'яті, який є консолідуючим чинником для всіх патріотів України.

Історичні символи впорядковують історію національних спільнот, об'єднують у пам'яті події минулого, сучасного та майбутнього, створюють ефект реальності. Кожна епоха переглядає образно-символьні ряди пам'яті: одні – ретельно зберігає, інші – відправляє в небуття, заміщуючи їх новими. Це дуже важливо, щоб історичні символи не конфліктували між собою, а утворювали образно-смыслову цілісність. Несуперечливий символічний простір має бути об'єктом державної політики, адже конфлікт образів і символів породжує конфлікт пам'ятей, що є характерним особливо для українського посттоталітарного суспільства.

Українці потребують становлення нової системи символів, які сприятимуть, по-перше, витісненню тоталітарних засобів впливу на колективну свідомість, а по-друге, національному примиренню. Одним із таких символів став мак, який було обрано для вшанування пам'яті українців, котрі загинули під час Другої світової війни. Червоний мак – це традиційний для України символ скорботи, що оспівується в народних думах як образ пролітої козацької крові. Водночас мак – це прийнята в Європі емблема пам'яті жертв Першої та Другої світових війн.

Наявність героїчного минулого, яке солідарно визнається й усвідомлюється членами однієї спільноти, є основою її усталеності та ідентичності. На цьому наполягав британський етносоціолог Е. Сміт, говорячи, що «подолання забуття через нащадків, відновлення колективної гідності через поклонання на золоту добу, реалізація братерства через символи, ритуали та церемонії, які прив'язують живих до мертвих і полеглих, спільноти, – ось головні функції національної ідентичності...» [14]. Героїчні постаті уособлюють усіх, хто творив, захищав, виборював, прокладав шлях у майбут-

не своєму народові. Євромайдан і війна України з Росією на українському Донбасі кардинально змінили національну свідомість українців і вивели на перший план нових героїв і нові символи, що здатні об'єднати українців. Сьогодні формується національний Пантеон героїв, які визнаються в усіх регіонах нашої держави, що є важливим для становлення етно-політичної нації зі спільною історичною пам'яттю. Такі постаті, як Сергій Нігоян, Михайло Жизневський, Роман Сенік, Юрій Вербицький та інші, які загинули на Майдані, тисячі патріотів, котрі поклали своє життя за незалежність України на Сході, стали загальнонаціональними героями, «чий голос», за твердженням А. Міцкевича, «слухати треба».

Отже, досвід модерного націтворення свідчить про те, що реалізація державної політики пам'яті, спрямованої на очищення історичного минулого від тоталітарної спадщини, є важливим етапом подолання амбівалентності історичної пам'яті українців і кризових явищ у національній ідентичності. Процес творення нових пам'ятєвих смислів в умовах перехідного суспільства є необхідною умовою подолання дуалізму історичної пам'яті українців і їх примирення. У цьому сенсі державна політика пам'яті має бути зорієнтована на руйнацію тоталітарних установок і стереотипів. Результатом цієї діяльності повинна бути сформована об'єднана система цінностей як основа україноцентристської моделі історичної пам'яті.

Література

1. Артюх В. Депо про політику історичної пам'яті / В. Артюх [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.pravoslavva.sumy.ua/readarticle.php?article_id=11.
2. Артюх В. Зміст поняття історична пам'ять на тлі українських реалій / В. Артюх [Електронний ресурс]. – Режим доступу : soippo.narod.ru/documents/konf./artuh.
3. Alexander Jeffery C. Core Solidarity, Ethnic Out-Groups and Social Differentiation / In: Differentiation Theory and Social Change. Comparative and Historical Perspective. Ed. by Jeffery C. Alexander and Paul Colomy. – New York : Columbia University Press, 1990. – P. 268.
4. Вятрович В. Декомунізація і академічна дискусія пам'яті / В. Вятрович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://krytyka.com.ua/solutions/opinions/dekomunizatsiya-i-kadematicna-dyskusiya>.
5. Зашкільняк Л. Історична пам'ять і соціальні функції історії у сучасному світі / Л. Зашкільняк // Україна – Європа – Світ : міжнародний збірник наукових праць. Серія «Історія, міжнародні відносини» / гол. ред. Л.М. Алексієв. – Вип. 2. – Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2009. – С. 156–159.
6. Історична пам'ять як поле змагань за ідентичність : матеріали «круглого столу», 22 квіт. 2008 р. / за заг. ред. Ю. Зерній. – К. : НІСД, 2008. – 68 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua>.
7. Киридон А. Концепт «історична пам'ять»: варіативність дефініювання / А. Киридон // Україна – Європа – Світ : міжнародний збірник наукових праць. Серія «Історія, міжнародні відносини» / гол. ред. Л.М. Алексієв. – Вип. 3 – Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2009. – С. 112–116.
8. Коник А. «Історична пам'ять» та «політика пам'яті» в епоху медіакультури / А. Коник // Вісник Львівського університету. – 2009. – Вип. 32. – С. 158.
9. Нагорна Л.П. Історична пам'ять: теорії, дискурси, рефлексії / Л.П. Нагорна. – К. : ПіЕНДІМ І.Ф. Кураса НАН України, 2012. – 328 с.
10. Нора П. Всесвітнє торжество пам'яті / П. Нора // Недоторканий запас. – 2007. – № 2–3 (40–41). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://magazines.russ.ru/nz/2005/2/nora22.html>.
11. Результати загальнонаціонального соціологічного опитування в рамках проекту «Започаткування загальнонаціонального діалогу в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://icps.com.ua/assets/uploads/files/nd_opinion_post_1_part_ua.pdf.
12. Рymarенко Ю.І. Національний розвій України: проблеми і перспективи / Ю.І. Рymarенко. – К. : Юрінком, 1995. – 272 с.

13. Симоненко І. Особливості структури історичної пам'яті Українського народу та шляхи формування національного історичного наративу / І. Симоненко // Стратегічні пріоритети. – 2009. – № 1. – С. 19–24.

14. Сміт Е. Національна ідентичність / Е. Сміт. – К. : Основи, 1994. – 224 с.

15. Тощенко Ж. Історична свідомість та історична пам'ять. Аналіз сучасного стану / Ж. Тощенко // Нова і новітня історія. – 2000. – № 4. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vivovoco.rsl.ru/VV/JOURNAL/NEWHIST/HMEM.NTM>.

16. Хальбвакс М. Колективна та історична пам'ять / М. Хальбвакс // Недоторканий запас. – 2007. – № 2–3 (40–41). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://magazines.russ.ru/nz/2005/2/ha2.html>.

Анотація

Гурик М. І. Декомунізація як шлях побудови україноцентристської моделі історичної пам'яті. – Стаття.

У статті проаналізовано сутність і основні напрями державної політики пам'яті, спрямованої на подолання тоталітарного минулого та формування україноцентристської моделі історичної пам'яті. Установлено, що проблема збереження й відтворення історичної пам'яті постає особливо гостро в посттоталітарних суспільствах, які перенесли колективну історичну травму. Досліджено, що вплив історичних травм згубно відобразився на історичній свідомості українців і спричинив низку негативних явищ у структурі історичної пам'яті, а саме: історичну травму, історичну амнезію, квазіісторичну пам'ять, фобії, історичні міфологеми, що зумовило амбівалентність історичної пам'яті й появу кількох моделей ідентичності. Зазначено, що процес творення нових пам'яттєвих смислів в умовах перехідного суспільства є необхідною умовою подолання дуалізму історичної пам'яті українців, їх примирення та формування об'єднавчої системи цінностей.

Ключові слова: амбівалентність історичної пам'яті, політика пам'яті, модель історичної пам'яті, декомунізація.

Аннотация

Гурик М. И. Декоммунизация как путь к построению украинцентристской модели исторической памяти. – Статья.

В статье проанализировано сущность и основные направления государственной политики памяти, ориентированной

на преодоление тоталитарного прошлого и формирование украиноцентристской модели исторической памяти. Установлено, что проблема сохранения и воссоздания исторической памяти встает особенно остро в посттоталитарных обществах, перенесших коллективную историческую травму. Доказано, что влияние исторических травм пагубно отразилось на историческом сознании украинцев и вызвало ряд негативных явлений в структуре исторической памяти, а именно: историческую травму, историческую амнезию, квазиисторическую память, фобии, исторические мифологеми, что обусловило амбивалентность исторической памяти и появление нескольких моделей идентичности. Отмечено, что процесс создания новых смыслов в условиях переходного общества является необходимым условием преодоления дуализма исторической памяти украинцев, их примирения и формирования объединительной системы ценностей.

Ключевые слова: амбивалентность исторической памяти, политика памяти, модель исторической памяти, декоммунизация.

Summary

Huryk M. I. De-communization as a way of forming the Ukrainian centered model of historical memory. – Article.

In this article the essence and the main ways of state policy of memory were analyzed. It is directed to overcome the totalitarian past and to form the Ukrainian centered model of historical memory. In this article the essence and the main ways of state policy of memory were analyzed. It is directed to overcome the totalitarian past and to form the Ukrainian centered model of historical memory. It was established that the conservation and reproduction of historical memory is especially acute in post-totalitarian societies that undergone collective historical trauma. It was investigated that the impact of historical trauma adversely on the historical consciousness of Ukrainian was reflected and some negative effects in the structure of historical memory was caused, in particular: the historical trauma, historical amnesia, quasi historical memory, phobias and historical myths. It led to the multiplicity of historical memory and the appearance of several models of identity. It is indicated that the process of creating new meanings of memory in the transition society is a prerequisite to overcome dualism of the historical memory of Ukrainian, their reconciliation and forming the unifying system of values.

Key words: ambivalence of historical memory, policy of memory, model of historical memory, de-communization.